

Predgovor urednika uz prvi broj „Libellariuma”

Među brojnim knjiškim pojmovima uvrštenim u *Lexicon Latinum* Andrije Jambrešića i Franje Sušnika iz 1742. godine (*auctor* i *scriptor* – knigo-piszec; *impressio* – pritiszkanye, stampa; *libellus* – knisicza, knisichka; *typographeum* – stamparnicza; *typographia* – stamparia, szlove zbirati y pritzkati znanstvo itd.) jest i *libellarium* – knisni ormar, knisna ladicza, vu kojejsze vszakojachka pizma y liszti chuvaju. Takvim opisnim tumačenjem pojma *libellarium* objedinjena su sva tri područja kojima je posvećen ovaj časopis, povijest pisane riječi, povijest knjige i povijest baštinskih ustanova, te se pojam iz *Lexicon*a nametnuo za njegovo ime.

Temeljni su ciljevi „Libellariuma” poticanje i promicanje istraživanja povijesti pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova. Hrvatska pisana i tiskana baština nudi iznimne mogućnosti proučavanja u skladu sa suvremenom znanstvenom metodologijom, koja nije sustavno i dostatno primjenjivana u dosadašnjim istraživanjima. Uredništvo „Libellariuma” stoga potiče objavljivanje radova kroz koje će se šira znanstvena zajednica upoznavati s hrvatskom pisanom i tiskanom baštinom te radova koji će promicati istraživanja u skladu s dominantnim i najnovijim znanstvenim paradigmatima. Pretpostavka je da će takav susret izvora i metodologije rezultirati unapređenjem istraživačkih metoda, porastom interesa za istraživanje povijesti pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova i, u konačnici, njihovim etabliranjem kao modernih znanstvenih disciplina.

To se posebice odnosi na povijest knjige, koja je u proteklih 50-ak godina (počevši s pionirskim djelom Luciena Febvrea i Henri-Jeana Martina *L'Apparition du livre* objavljenim 1958.) izrasla u zasebno znanstveno područje s razvijenom istraživačkom metodologijom oslonjenom na postignuća povijesti književnosti, povijesti u užem smislu, kulturne antropologije, sociologije, bibliotekarstva i mnogih drugih znanosti. Domaćih znanstvenih radova objavljenih u nekoliko proteklih godina koji slijede, ali i kritički propitkuju radove autora poput Roberta Darntona, Rogera Chartiera, Paula Saengera i drugih uglednih istraživača, vrlo je malo jer suvremena metodologija istraživanja povijesti knjige nije u zadovoljavajućoj mjeri primijenjena u našim humanističkim i društvenim znanostima. Uredništvo „Libellariuma” s jedne strane želi poticati moderna istraživanja poput interakcije knjige i čitatelja, „pripreme” rukopisnoga ili tiskanog teksta za čitatelja, načina aprorijacije teksta itd., a s druge potaknuti na propitkivanje cjelovitog korpusa izvorne građe za povijest (posebice hrvatske) knjige, kao i spleta društvenih, kulturnih, znanstvenih, gospodarskih, pravnih i političkih

okolnosti koje su omogućavale proizvodnju, distribuciju i aproprijaciju teksta, dakle radova kojima bi se gradio čvrsti temelj susljednim istraživanjima.

Slijedom navedenog, u prvome broju „Libellariuma” objavljeni su tekstovi posvećeni dvjema temama. Prilozi Aleksandra Stipčevića, Željka Vegha i Slavka Harnija predstavljaju neke od mogućih izvora za povijest knjige: inventare privatnih knjižnica, zapisnike kanonskih vizitacija i bibliografije. Radovi Jelene Lakuš, Maje Krtalić te Zorke Renić i Tatjane Kreštan propitkuju društvene okolnosti čitanja, knjižarstva i nakladništva periodike: pretpostavke čitanja u dalmatinskim čitateljskim društvima tijekom prve polovice 19. stoljeća, mogućnosti knjižarskog oglašavanja u osječkoj periodici tijekom druge polovice 19. stoljeća i kontekst objavljivanja lokalne periodike („Tjednika bjelovarsko-križevačkog”) krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Iako rad Andyja Whitea o suvremenom digitalnom okruženju i povratku drevne ideje o univerzalnoj knjižnici naizgled odskače od tih dviju tema, on je također ponajprije usmjeren propitkivanju općega društvenog (i tehnološkog) sklopa koji tu ideju u određenim povijesnim razdobljima akcentira.

Uz znanstvene radove, „Libellarium” će u svakom broju donositi i preslike izvora za povijest knjige. U ovom je broju prigodno uz tekst Slavka Harnija objavljena bibliografija *Književnost bosanska* Ivana Franje Jukića.

Naposljetku, slijedeći tradiciju znanstvenih časopisa, u „Libellariumu” će biti prikazivani važniji radovi iz povijesti pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova.

Zoran Velagić

Editor's foreword to the first issue of *Libellarium*

(translated by Marija Omazić)

Among many literary terms found in the *Lexicon Latinum* (1742) by Andrija Jambrešić and Franjo Sušnik (*auctor* and *scriptor* – book writer; *impressio* – printing; *libellus* – booklet; *typographeum* – print house; *typographia* – to know how to set and print letters etc.) we can also find the term *libellarium* – bookcase, bookshelf, for keeping different letters and papers. This descriptive definition of *libellarium* sums up all the three areas this journal is dedicated to – the history of the writing, the history of books, and the history of memory institutions, which is the reason why this term was selected as the name of the journal.

The main aims of *Libellarium* are motivating and promoting the research of the history of the written word, books and heritage institutions. The Croatian written and printed heritage offers infinite possibilities of research using the most current research methodology, which has not been applied in earlier research. The editorial board of *Libellarium* therefore invites research papers that will throw more light on the Croatian written and printed heritage, as well as papers that will promote research in line with the prevailing and the most current research paradigms. Such a blend of sources and methodology is supposed to improve research methods, increase the interest in investigating the history of the written word, books and heritage institutions, and eventually result in their establishment as modern scientific disciplines in Croatian scholarship.

This especially refers to the history of books, which has, in the past 50 years (starting with the pioneering book by Lucien Febvre and Henri-Jean Martin *L'Apparition du livre* published in 1958) evolved as a discrete scientific discipline with a developed research methodology that leans on the achievements of the history of literature, history in the narrow sense, cultural anthropology, sociology, librarianship, and many other sciences. There is only a handful of research papers from Croatia published in the past few years which follow, but also critically examine, the authors such as Robert Darnton, Roger Chartier, Paul Saenger, and other prominent scholars, as the modern research methodology has still not been sufficiently applied in humanities and social sciences research in Croatia. The editorial board of *Libellarium* wishes, on the one hand, to motivate modern research such as the interaction between the book and the reader, preparation of the manuscript or the printed text for the reader, appropriation methods, etc., and on the other, motivate the examination of the whole corpus of original sources for the history of (especially Croatian) books, as well as the interplay

of social, cultural, intellectual, economic, legal and political circumstances that provided the conditions for the production, distribution and appropriation of texts, i.e. work that would establish firm foundations for future research.

In line with this orientation, the first issue of *Libellarium* brings papers devoted to two issues. The papers by Aleksandar Stipčević, Željko Vegh and Slavko Harni present some of the possible sources for the history of books: private library inventories, records of canonical visitations and bibliographies. The papers by Jelena Lakuš, Maja Krtalić, Zorka Renić and Tatjana Kreštan examine the social circumstances of reading, librarianship and periodical publishing: preconditions for reading in Dalmatian reading societies in the early 19th century, the possibilities of publishers' advertisements in newspapers from Osijek in the late 19th century, and the context of publishing local weekly journal (*Tjednik bjelovarsko-križevački*) in the late 19th and early 20th century. The paper by Andy White on the modern digital environment and the return of the age-old idea of a universal library may seem to be different from the two prevailing strands in other papers in this issue, but it also focuses on the examination of the general social and technological framework that accentuates this idea in certain historical periods.

In addition to publishing research papers, *Libellarium* will also publish reprints of sources for the history of books. In this issue, following the paper by Slavko Harni, we bring the bibliography *Književnost bosanska* by Ivan Franjo Jukić.

Finally, following the tradition of research journals, *Libellarium* will also publish reviews of important works on the history of the written word, books and heritage institutions.

Zoran Velagić